

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Свилен Тутеков

Православен богословски факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

на дисертационен труд на Петко Господинов Чолаков

на тема: **„Посланието на св. ап. Павел до Филимон като благовестие на помирението“**

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“

професионално направление - „Религия и теология“ - 2.4.

научна специалност – Св. Писание на Новия Завет

Представеният от Петко Чолаков дисертационен труд е опит за цялостно изследване на Посланието на св. апостол Павел до Филимон, с акцент върху „евангелието на помирението“ като негова главна богословска тема. Според настояването на докторанта, актуалността и значимостта на темата може да се обоснове на две равнища – академично и приложно. Той свързва „теоретичната потребност“ от разработката с „отсъствието на изчерпателни и актуални трудове в българската библеистика във връзка с Филипим., както и с нуждата от систематизиране и допълване на международните научни изследвания“, а практическата – с „тематиката на посланието, доколкото неговият текст „подвига въпроси от богословско, социално и практическо естество“ (стр. 8-9). Теоретичната линия на изследването доминира в исагогическия и екзегетическия анализ (гл. 1 и 2), докато практическите аспекти на темата са подчертани особено в трета глава, където се тематизира въпросът за „евангелието на помирението“ и неговите богословски аспекти.

Работата е изпълнена в 156 стандартни машинописни страници и съдържа предговор, увод, три глави, заключение и библиография от 183 заглавия, която включва 12 на български и 171 на чужди езици, справка за научните приноси, използвани съкращения и акроними, както и списък на публикациите по темата на дисертацията.

В *увода* е представена първо кратка история на изследванията по темата и едва след това са очертани методологическите параметри на докторския проект. Считаю, че дефинирането на предмета, обекта и целите на изследването би следвало да предшестват историята на изследванията, за да се определи ясно „мястото” и значимостта му в изследователската традиция. Докторантът ясно посочва, че предмет на изследването е „помирението като един от фундаменталните аспекти на християнското благовестие” (стр. 23-24), а като очакван резултат - „разностранният и обективен анализ да доведе до по-задълбочено вникване в текста, а от друга страна, да се докаже значението на Посланието като своеобразно *благовестие на помирението* според новозаветните писания” (стр. 24). Така формулирани предметът, обектът и задачите на изследването отразяват вътрешната логика на изследването и очертават ясно трите равнища, на които то се провежда – исагогическо, екзегетическо и богословско. Изложението е разпределено в три основни глави, които отразяват възприетата изследователска стратегия за постигането на главната цел – да се изследва текста на Посланието до Филимон и да се разкрият различните аспекти на „евангелието на помирението” в него. С оглед на това докторантът напълно логично посвещава първата глава на исагогическите проблеми и дискутира актуалните за съвременната библеистична наука въпроси: авторство и адресат, време и място на написване, текстологични и литературни особености, исторически и културен контекст. Във *втората* глава са разгледани систематично екзегетичните проблеми в текста на

Посланието, като последователността следва основните му части: въстъпление, благословение, благодарствена част, поучителна и пастирска функция на изложението, апелът и заключението на Посланието. В *третата* глава се тематизират ключовите богословски, етически и социални аспекти на „евангелието на помирението” и като негова основа се посочва любовта.

От методологическа и съдържателна гледна точка могат да се поставят два въпроса. Считам, че въпросът за „евангелието на помирението” би могъл да бъде тематизиран в един по-широк контекст, доколкото Посланието до Филимон е само отражение на една богата идея от богословието на апостол Павел. Несъмнено ограничаването на темата до текста на Посланието изпълнява изискванията за „дисциплинарност” и това ясно личи от представения дисертационен труд. От друга страна обаче темата за помирението у апостол Павел открива перспективи за по-пространна *концептуализация* на нейни важни христологични, еклисиологични, антропологични и етически аспекти, които не присъстват експлицитно в едно частно послание, каквото е това до Филимон. В ключа на такава концептуализация могат да бъдат осмислени интертекстуалните връзки и вътрешната кохерентност на апостол Павловото богословие на помирението, а в този смисъл и дълбоките духовно-сотириологични мотиви на пастирското увещание към Филимон. С оглед на това за мен остава непонятно очакването за „обективен анализ” (вж. стр. 9), което съвременната библеистика (а често пъти и съвременните т. нар. патристични изследвания) вменяват като своеобразен научен „идеал”. Изискването за „обективност” свежда светоотеческата екзегетическа традиция до детайл в историята на тълкуванието, но тя не присъства органично в богословското промисляне на текста. Може и по тази причина макроскопският поглед към етоса на апостол Павловото богословие се

изгубва в изобилието от „детайли”, открити в безбройните херменевтични „процедури”, проведени в микроскопски план при анализа на текста.

В справката за научните приноси на дисертационния труд са посочени три (вж. с. 155), като първите два са релевантна самооценка за мястото на представения дисертационен труд в контекста на подобни изследвания у нас и в чужбина. Във връзка с това считам за легитимна претенцията, че представената изработка е първото по рода си цялостно изследване у нас и запълва определени липси в по-широк контекст. Що се отнася до формулировката на третия посочен научен принос, бих казал, че открояването на „благовестието на помирението като основна богословска идея в посланието” и „очертаването” на перспективите за бъдещи богословски изследвания се нуждае от прецизиране. Според мен тъкмо този приносен момент би бил по-безспорен, ако темата за „евангелието на помирението” беше поставена в по-широкия хоризонт на целия *Corpus Paulini* и на неговата светоотеческа рецепция, където *помирението* е основна сотириологична, а оттам и антропологична и етическа категория. Този коментар е не толкова критична забележка, а по-скоро предложение към колегата Чолаков за дискусия и бъдещи богословски търсения.

Представеният от Петко Чолаков дисертационен труд има своята несъмнена научна стойност, доколкото съдържа цялостен и систематичен анализ на текста на Посланието до Филимон и откроява основната му богословска идея. От изпълнението на текста прави впечатление добрата библиографска осведоменост и езикова подготовка на докторанта, както и способността му да проведе самостоятелно научно изследване. Изложението на дисертационния труд се отличава със систематичност и последователност, което прави отчетливи резултатите от всяка фаза на проучването. В техническо отношение работата е изпълнена прецизно, а

използваната литература е цитирана коректно. Авторефератът представя адекватно съдържанието на работата и нейните приноси моменти.

В заключение ще заявя, че представеният от Петко Господинов Чолаков дисертационен труд е завършено и самостоятелно научно изследване, което отговаря на законовите изисквания и академичните стандарти. С оглед на това предлагам на членовете на научното жури да оценят положително представения дисертационен труд и да присъдят на Петко Господинов Чолаков образователната и научна степен „доктор” в научна област: 2. *Хуманитарни науки*, професионално направление 4. *„Религия и теология”* и научна специалност *„Св. Писание на Новия Завет”*. За настоящата процедура заявявам, че ще гласувам „за”.

16.03.2021 г.

доц. д-р Свилен Тутеков

гр. В. Търново

(.....)